

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระชนม์อยู่ ได้สั่งสอนพุทธบริษัทให้รู้หลักการเพื่อการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้กับการศึกษาพระปริยัติธรรมมานาน ต่อมาพระเถรานุเถระได้พัฒนารูปแบบสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้ทุกคนเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนารูปแบบการศึกษายุคใหม่ คือ ทำอย่างไรที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วัตถุประสงค์ของการศึกษาพระปริยัติธรรม คือ ทำอย่างไรที่จะนำความรู้ไปสร้างและพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมต่อไป นอกจากนั้น การเรียนรู้ไม่ใช่เป็นเพียงให้รู้เท่านั้น แต่ต้องให้รู้ถึงความจริงจนถึงระดับความรู้ที่พึ่งตนได้จนเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ กล่าวคือเป็นเครื่องมือในการสร้างประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวมได้ และที่สุดท้ายควรจะมีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จนถึงระดับสุดยอดที่เรียกว่าการรู้หลักพุทธศาสตร์ วิชาความรู้ใดๆ ก็ตาม ถ้ามนุษย์นำไปใช้ไม่ได้ หรือ มีความรู้แล้วแต่ไม่สามารถสร้างประโยชน์ได้ ไม่ทำให้มนุษย์เกิดความเจริญงอกงามได้ วิชาความรู้นั้นก็เพียงขยะความรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้ความรู้ในเชิงสร้างสรรค์

การพัฒนารูปแบบการศึกษา ผู้บริหารจะต้องมองให้ถึงมิติของความคิดว่า ควรจะให้ผู้เรียนมีความคิดอย่างไร มีขอบเขตวิสัยทัศน์อย่างไร การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารต้องมองให้ชัดว่า นักเรียนจะต้องเรียนรู้ควบคู่ไปกับการศึกษาสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ที่จะต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมควบคู่กันไป ต้องรับรู้ปัญหาของตนเองและปัญหาของสังคม รู้จักแยกแยะความดีออกจากความชั่วให้ชัดเจน ต้องมองให้เห็นโทษของความฉลาดแบบฉกฉวยกับความฉลาดแบบกุศล จะต้องรู้จักเลือกวิชาที่ศึกษา นอกจากนั้น คนที่ฉลาดแบบฉกฉวย หมายถึงคนมักง่าย เห็นแก่ตัว และเอาตัวเอาเปรียบคนอื่น ส่วนคนฉลาดแบบกุศล หมายถึงกัลยาณมิตรที่ช่วยแนะนำ ช่วยเหลือกิจธุระเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ในปัจจุบันนี้สังคมมนุษย์ประกอบไปด้วยคนกับระบบ สังคมเลวเพราะคนสร้างระบบเลว ระบบเลวเพราะคนฉลาดแต่เห็นแก่ตัว เทคโนโลยีจะเป็นตัวให้ทั้งคุณและโทษ ถ้าคนเลวนำไปใช้ก็เกิดผลเสียหายแก่สังคม แต่ถ้าคนดีนำไปใช้ก็จะสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมเป็นต้น^๑

ในเวลาที่ผ่านมานั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมได้แบ่งเป็น ๓ ส่วน เช่น การศึกษาภาคพระปริยัติเป็นการศึกษาเล่าเรียนตำราแบบทรงจำเรียกว่าคัมภีร์ การศึกษาภาคปฏิบัติเป็นการลงมือภาคสนามปฏิบัติจริงตามอริยมรรคมีองค์ ๘ เรียกว่าวิปัสสนาธุระ สุดท้ายคือการศึกษาคณะปฏิบัติเป็นมรรคผลที่ได้จากการศึกษาตำราและการปฏิบัติจริง นอกจากนั้น กระบวนการศึกษาพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค สำหรับการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้กับการพัฒนารูปแบบการจัดการเพื่อหาแนวทางออกที่ดีและเหมาะสมกับการศึกษาของพระสงฆ์การศึกษาปริยัติธรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลกัน เมื่อการ

^๑พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙.

ปริยัติธรรมและการปฏิบัติดำเนินไปควบคู่กัน ย่อมได้รับผลปฏิเวธธรรมอย่างแน่นนอน ผู้บริหารคณะสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของปริยัติธรรมว่า เป็นองค์ความรู้ที่ดียิ่งในการสร้างและการพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุ สามเณร ให้เป็นพุทธศาสนทายาท จึงกำหนดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุ สามเณร เพื่อการพัฒนารูปแบบการศึกษา ภายหลังต่อมาได้จัดให้มีการพัฒนาการศึกษาตามมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส^๒

การจัดการศึกษา หมายถึงกิจกรรมที่บุคคลสองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด มีกระบวนการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการบริหารศึกษาของคณะสงฆ์ไทย (The Educational Administration of Thai Sangha) เป็นการจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และบุคคลทั่วไป เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษา โครงสร้างระบบการศึกษาของพระสงฆ์ แนวโน้มการศึกษาตามพระราชบัญญัติ กฎระเบียบทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ข้อสำคัญถ้ามีระบบการศึกษาที่ดีศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การศึกษาที่ดีนั้นจะต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดการ เช่น การแบ่งงาน มอบอำนาจ กระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถ นอกจากนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นพระสังฆาธิการอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ชำระคดีความให้เกิดความยุติธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นต้น พระสังฆาธิการ เป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์จำนวน ๖ ด้านประกอบด้วย การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์เป็นต้น^๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการ ได้ดูแลรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมไทยเชิงประยุกต์ มีการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนารูปแบบตามยุคสมัยอย่างต่อเนื่องตามลำดับไม่ขาดสาย วิธีการศึกษาการพัฒนารูปแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงจูงใจบุคคลให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาด้วยหลักปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธเป็นต้น

การศึกษาพระปริยัติธรรมได้แก่แผนกบาลี แผนกธรรมและแผนกสามัญศึกษา การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา สามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึงอันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา นิยมศึกษาเป็นภาษาบาลี ที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่า ภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อย เป็นเหตุให้ขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการพระศาสนาทั้งในด้านการศึกษา การปกครอง และการแนะนำสั่งสอนประชาชน จึงได้ทรงพระดำริวิธีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้น สำหรับสอนภิกษุสามเณร โดยทรงกำหนดหลักสูตรการสอนให้ภิกษุ

^๒ แก้ว ชิตตะขบ, **รวมวิชาการศึกษาชั้นตรี**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^๓ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), **การคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙.

สามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดถึงหัตถ์แต่งแก้ กระพุทธธรรม ทำให้ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้น เพราะเรียนรู้ได้ไม่ยาก ทรงเพิ่มหลักธรรมหมวดคิหิปฏิบัติเข้าไปในส่วนของธรรมวิภาคด้วย เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการครองชีวิตฆราวาส หากภิกษุสามเณรรูปนั้นๆ มีความจำเป็นต้องลาสิกขาออกไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เรียกว่า นักธรรมชั้นตรี การศึกษาพระธรรมวินัยแบบใหม่นี้ ได้รับความนิยมนอกจากหมู่ภิกษุสามเณรอย่างกว้างขวาง เมื่อทรงเห็นว่า การศึกษานักธรรมอำนวยการประโยชน์แก่พระศาสนาและภิกษุสามเณรทั่วไป จึงทรงพระดำริขยาย การศึกษานักธรรมให้ทั่วถึงแก่ภิกษุทุกระดับ คือ ทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ปัจจุบันการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นหน่วยงานจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย เป็นหน่วยงานภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคมซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาล หน้าที่หลักคือดูแลรับผิดชอบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และกำหนดเปลี่ยนแปลงการใช้คัมภีร์เรียนในหลักสูตรนักธรรมชั้นตรี หลักสูตรนักธรรมชั้นโท หลักสูตรนักธรรมชั้นเอก ให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของแต่ละชั้น รวมทั้งการจัดสอบประเมินผลการศึกษา นักธรรม โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้รับสนองงาน ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม คณะกรรมการสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง^๔

สำหรับการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้ศาสตร์การจัดการกับการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นการดำเนินการโดยคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการ ผู้บริหารต้องการให้บุคคลที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบทเป็นสามเณรและพระภิกษุได้รับความรู้ที่ถูกต้องตามหลักการ เมื่อบวชเข้ามาศึกษาจบแล้วไม่สึกก็เป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ มีการบริหารบุคคล การเรียนการสอน การวัดผลการศึกษา คุณภาพมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการจัดการอื่นๆ เป็นการดำเนินการโดยสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะหน่วยงานราชการมีหน้าที่ดำเนินงานประสานงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรม มีการจัดประชุมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาระดับสูง ให้เกิดความรู้ตระหนักและปลุกจิตสำนึกให้มองเห็นคุณภาพการศึกษา จัดทำเอกสารวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ข้อสำคัญให้พระภิกษุ สามเณร ได้รับการศึกษาวิเคราะห์และวิจัยเป็นต้น

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม มีพระสังฆาธิการเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาการศึกษาแบบมีโครงสร้างให้มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบทให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง เป็นแนวทางสร้างบุคลากรคือพระภิกษุ สามเณร ผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต วัดอุปประสงค์ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ผู้บริหาร เป็นกำหนดปัจจัยนำเข้า เช่น การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเป็นต้น กระบวนการจัดการประกอบด้วย^๕ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ และการควบคุมเป็น

^๔สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, **ประวัตินักธรรม**, วัดบวรนิเวศวิหาร เขตพระนคร, กรุงเทพมหานคร.

^๕ศิริวรรณ เสรีรัตน์, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๕๓), หน้า ๔๗.

ต้น นอกจากนั้น ปัจจัยนำออก เช่น ผลผลิต ผลกำไร รายได้ นักเรียนสอบได้มาก ได้รับการสนับสนุนจากพระผู้ใหญ่ เป็นต้น

สำหรับการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ คือ เป็นหลักธรรมสำคัญของผู้บริหาร เป็นแนวทางส่งเสริมให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติตามได้สติปัญญาญาณเกิดผลดีต่อหน้าที่การงาน เป็นปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย^๖ คือ ฉันทะ ความพึงพอใจ วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร จิตตะ ความเข้าใจบุคคลรอบข้าง วิมังสา มีการไตร่ตรองพิจารณาเหตุผล ส่วนการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ๖ เป็นคุณธรรมที่สำคัญของผู้บริหารการศึกษา เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมความระลึกถึงกันและกัน เป็นคุณธรรมสร้างจิตสำนึกถึงกันและกัน รู้สึกถึงกันและกัน ระลึกถึงกันและกัน เป็นหลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความเกื้อกูลถึงกันและกัน ประกอบด้วยเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาเมโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิสสามัญญตา^๗

ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ บุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือลดน้อยลงเรื่อยๆ ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการศึกษา สำนักเรียนมีวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจของสำนักเรียนไม่เหมาะสมกับยุคสมัย การจัดการศึกษาไม่ชัดเจน เช่น การบริหารบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ นอกจากนั้น บุคลากรในสำนักเรียนไม่พร้อม คือ อาจารย์ผู้สอนหนังสือแต่ละชั้นประโยค ไม่มีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในวิชาที่ตนสอนให้มีความทันสมัย และไม่มีการเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาให้มีความชัดเจน เป็นต้น^๘

พระภิกษุสงฆ์ เป็นบุคลากรในสำนักเรียนมีความรับผิดชอบดูแลรักษาภาระเบี่ยงของสำนักเรียน เป็นผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการดูแลรักษาพัฒนาสำนักเรียนให้มีกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนั้น พระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การค่านับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่การทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนืองนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก มีปณิธานในการเผยแผ่ และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ท่านยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย^๙ จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการบริหารที่เป็นลักษณะของผู้บริหาร ครูอาจารย์ บุคลากรและผู้เรียนอ่อนในควมมีอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาและไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบตามทฤษฎีการจัดการทั้ง ๕ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ การควบคุม จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในจังหวัดนครปฐม” เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม และเพื่อนำเสนอการ

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๕๔.

^๗ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

^๘ พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง), **รวมบทความวิชาการโครงการสัมมนาวิชาการ**, ผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ดีเด่น, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗๙.

^๙ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๗๔/๖๖.

พัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมต่อไป ผู้วิจัยต้องการนำเสนอผลจากการวิจัยครั้งนี้ต่อผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในจังหวัดนครปฐม

๑.๒.๒ เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในจังหวัดนครปฐม

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในจังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นอย่างไร

๑.๓.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในจังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหาขอบเขตด้านตัวแปร ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านระยะเวลา เป็นต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของนักธรรมใน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ๑) ฉันทะ ๒) วิริยะ ๓) จิตตะ ๔) วิมังสา และ หลักการจัดการ จำนวน ๕ ด้านประกอบด้วย ๑) การวางแผน ๒)การจัดองค์การ ๓) การบริหารบุคคล ๔) การอำนวยการ ๕) การควบคุม

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

๑. ตัวแปรต้น

๑.๑. สถานภาพส่วนบุคคลซึ่งได้แก่ สถานภาพปัจจุบัน อายุ และการศึกษาเปรียญธรรม

๑.๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามหลักอิทธิบาท ๔ และตามหลักการจัดการ

๒. ตัวแปรตาม

๑. การพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมที่มีต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในสำนักเรียน

เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาเอกสาร พระไตรปิฎก หนังสือ งานวิจัย และแผนพัฒนาต่างๆ เพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือบุคลากรในสำนักเรียนได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ในแต่ละสำนักเรียนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ในที่นี้คือ คณะสงฆ์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งมี ๗ อำเภอ จำนวน ๒,๔๗๙ รูป^{๑๐}

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัย คือ คณะสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม จำนวน ๗ อำเภอ คือ ๑. อำเภอเมืองนครปฐม ๒. อำเภอนครชัยศรี ๓. อำเภอสามพราน ๔. อำเภอบางเลน ๕. อำเภอกำแพงแสน ๖. อำเภอดอนตูม ๗. อำเภอพุทธมณฑล

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๘ จนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมการเรียนการสอนให้ดีขึ้นให้ทันยุคสมัยโดยใช้วิธีการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันให้ดีขึ้น

รูปแบบ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ที่ประกอบด้วยปัจจัยการบริหารจัดการ หลักสูตรการเรียนการสอน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ที่ก่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมใน จังหวัดนครปฐม

หลักการจัดการ หมายถึง การดำเนินการใช้หลักวิชาหรือกระบวนการในด้านการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม

หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักการบริหารงาน หรือการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีมีองค์ประกอบด้วย ฉันทะ มีความพึงพอใจในหน้าที่งานที่ตนรับผิดชอบ วิริยะ มีความขยันหมั่นเพียรดูแลรักษาภาระเบียบการเรียนการสอน จิตตะ มีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างรอบคอบ วิมังสา มีการไตร่ตรองพิจารณาเหตุผลถึงข้อดีและข้อเสียแล้วนำมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงบูรณาการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมต่อไป

^{๑๐} กองเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม, บัญชีสำรวจข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม, จังหวัดนครปฐม ภาค ๑๔, ๒๕๕๗.

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หมายถึง การศึกษาที่คณะสงฆ์จัดขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ในปัจจุบันนี้ได้แบ่งเป็น ๓ ชั้น ประกอบด้วย นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก

บุคลากรในสำนักเรียน หมายถึง บุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนในจังหวัดนครปฐม

ผู้บริหาร หมายถึง เจ้าสำนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของจังหวัดนครปฐม

ผู้เรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หมายถึง พระภิกษุ สามเณร

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้รูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมในระดับจังหวัด ซึ่งคณะสงฆ์จังหวัดต่างๆ สามารถเรียนรู้นำไปปรับใช้ในจังหวัดของตนเองได้

๑.๖.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมได้

๑.๖.๓ ได้การบูรณาการหลักพุทธธรรมพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

๑.๖.๔ สามารถนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ ให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป